

Scholieren in balans

Een onderzoek naar het belang van een contextrijke schoolomgeving voor leerlingen en hun ouders

Naam:	Floor Ohler
Datum:	4 mei 2012 (concept), 21 mei 2012 (definitieve versie)
Plaats:	Tilburg
Begeleiders:	Trees Das, Frans Smulders en Astrid Westerbeek
School:	Fontys OSO, Master SEN Remedial Teaching

	<u>Pagina</u>
Samenvatting	4
Inleiding	5-6
Hoofdstuk 1: Aanleiding onderzoek en onderzoeksvraag	7-9
1.1: Aanleiding voor het onderzoek en probleemformulering	7
1.2: Theoretische verkenning	8
1.3: Doel van het onderzoek	8-9
1.4: Onderzoeksvraag en deelvragen	9
Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing	10-17
2.1: Verheldering centrale begrippen en bijbehorende domeinen	10-16
2.2: Conceptueel model onderzoek	16
2.3: Beschouwing van de relevante literatuur	17
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	18-22
3.1: De onderzoeksstrategie	18
3.2: De onderzoeksmethoden en onderzoeksgroep	18
3.3: De onderzoeksfases	18-20
3.4: De onderzoeksinstrumenten	21
3.5: Het onderzoeksprotocol	21
3.6: De effectmeting van het onderzoek	21
3.7: De data-analyse	22
3.8: Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid	22
Hoofdstuk 4: Resultaten	23-28
4.1: BVS	23-24
4.2: OBVL leerlingen	25-26
4.3: OBVL ouders	26-27
4.4: Begeleidingsgesprekken	27-28
Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen	29-31
5.1: Conclusies uit het onderzoek	29-30
5.2: Discussie	30
5.3: Aanbevelingen voor de school	30-31
5.4: Internationaal aspect onderzoek	31
5.5: Inclusie	31

Hoofdstuk 6: Evaluatie	32-34
6.1: Reflectie op mijn onderzoekservaring	32-33
6.2: Reflectie op mijn persoonlijke ontwikkeling	33
6.3: Doelrealisatie	33-34
6.4: Opbrengst en hoe nu verder met de opbrengst	34
 Literatuurlijst	 35
 Bijlagen	

Samenvatting

Op het Mencia de Mendoza lyceum in Breda wordt al sinds jaar en dag in de eerste en tweede klassen gebruikt gemaakt van de Schoolvragenlijst (SVL) om inzicht te krijgen in het welzijn van de leerling op school. De uitkomsten van deze vragenlijst bieden de mentor handvatten om de leerling te begeleiden en kunnen tevens bij ouderavonden aanknopingspunten geven om over in gesprek te gaan.

De Schoolvragenlijst geeft echter alleen een beeld van de tevredenheid van de leerling op school. Omdat er nog veel meer factoren zijn, die in het leven van een jongere een belangrijke rol kunnen spelen, wordt op dit moment de Belevingsvragenlijst, kort gezegd de BVS, ontwikkeld door drs. T. Das. Dit is een meetinstrument dat past binnen de contextuele leerlingbegeleiding.

Met dit onderzoek is bekeken of deze contextuele leerlingbegeleiding en daarmee ook de BVS de mentor of begeleider een scherper en completer beeld van de jongere kan geven en daarnaast of deze vorm van begeleiden er ook voor kan zorgen dat ouders hun eigen aspiraties en wensen met betrekking tot de schoolloopbaankeuze beter kunnen afstemmen op die van hun zoon of dochter.

Voor dit onderzoek is bij een H/V-brugklas de BVS afgenomen. Uit de resultaten van deze dertig leerlingen heeft drs. Das negen leerlingen geselecteerd. Bij deze negen leerlingen en hun ouders zijn vervolgens nog een aantal andere vragenlijsten afgenomen. Bij de leerlingen hadden deze lijsten betrekking op empowerment, copingstrategieën, hun sterke en zwakke kanten, zelfwaardering en de manier waarop de betrokken jongeren tegen hun ouders aankijken. Bij de ouders is het ouderlijke verwachtingspatroon ten opzichte van hun zoon of dochter onderzocht.

De belangrijkste resultaten uit dit onderzoek zijn dat bij 90% van de betrokken leerlingen hun tevredenheid gedurende het afgelopen schooljaar op verschillende gebieden is vergroot. Met name als het gaat om hun eigen gewoonten, hun energieniveau en ervaringen met anderen geven de leerlingen aan meer tevreden te zijn. Dat geldt ook voor hun kijk op het heden en het verleden.

Naast de tevredenheid van de leerlingen zijn ook de verwachtingen en aspiraties van de ouders van de betrokken leerlingen in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat de meeste ouders gelukkig zijn als hun kind dat ook is zowel op school als thuis, daarentegen merken zij wel op dat ze graag willen dat hun kind het hoogst haalbare uit zichzelf haalt en dat zij als ouder gericht zijn op prestaties.

Duidelijk is geworden dat de BVS, in een later stadium, een goed en bruikbaar meetinstrument kan zijn binnen de contextuele leerlingbegeleiding. De tevredenheid van de leerlingen op verschillende gebieden wordt namelijk helder en bruikbaar in kaart gebracht. Tevens bieden de extra vragenlijsten van de leerlingen extra informatie om een begeleidingsgesprek mee in te gaan.

Het is naast een goed meetinstrument voor leerlingen en mentoren ook bruikbaar bij de advies- en oudergesprekken op een school. Omdat de beleving van de jongere scherp in kaart wordt gebracht, hebben de ouders beter zicht op het welzijn en de aspiraties van hun eigen kind. Op deze manier kunnen ouders hun eigen aspiraties en wensen als het gaat om de schoolloopbaan en mogelijkheden van hun kind beter afstemmen op die van hun zoon of dochter.

Inleiding

Voor u ligt het Meesterstuk van de opleiding Master SEN Remedial Teaching Voortgezet Onderwijs.

Mijn naam is Floor Ohler en ik heb in het kader van deze opleiding praktijkonderzoek verricht op mijn school, het Mencia de Mendoza in Breda.

Het Mencia de Mendoza lyceum is een school voor havo, vwo, gymnasium en tweetalig onderwijs. Het Mencia wil leerlingen helpen bij het zoeken en verleggen van hun grenzen: letterlijk en figuurlijk. Omdat de school zich richt op internationale oriëntatie gaat ze graag de grenzen over met haar leerlingen, maar ze wil leerlingen ook uitdagen om hun grenzen op te zoeken op sociaal en intellectueel gebied.

Het Mencia ziet het als haar taak leerlingen op te leiden en te vormen tot jongvolwassenen, die verantwoordelijk en zelfstandig kunnen functioneren in de maatschappij. Daartoe probeert de school een prettige en veilige omgeving te vormen. De school heeft daarnaast aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen en leert leerlingen steeds meer zelfstandig te studeren.

Tot slot richt het Mencia de Mendoza zich op vijf belangrijke waarden:

1. Traditioneel en dynamisch onderwijs
2. Structuur
3. Evenwichtigheid
4. Resultaatgericht
5. Eigenzinnigheid

(Bron: www.mencia.mwp.nl)

Voor dit onderzoek heb ik me aangesloten bij het promotieonderzoek van drs. Das. Zij is werkzaam bij Fontys OSO, psychologe, orthopedagoge en tevens de ontwikkelaar van de belevingsvragenlijst (BVS), die voor dit onderzoek gebruikt is en onderdeel uitmaakt van de contextuele leerlingbegeleiding.

Als mentor van een brugklas krijg ik jaarlijks te maken met de intensieve begeleiding van de nieuwe en jongste leerlingen van de school. Zij maken in augustus/september een grote stap van de basisschool naar de middelbare school. Waar ze vaak het gevoel van veiligheid en geborgenheid voelen op de kleine basisschool, is de nieuwe grote school ineens wel erg spannend en nieuw.

Daarbij komt dat er op het Mencia de Mendoza lyceum in april een belangrijke keuze gemaakt moet worden voor de brugklasleerlingen uit de H/V-klassen. Op basis van het advies van het docententeam maken zij samen met hun ouder(s) en/of verzorger(s) de keuze voor de te vervolgen leerroute.

Helaas zien we op het Mencia vaak dat ouders aan hun eigen aspiraties en ambitieniveau vasthouden in deze keuze en dat er te weinig gekeken wordt naar de jongere zelf.

Een goede en stevige begeleiding vanuit de brugklasmentor is daarom in dit eerste schooljaar van groot belang. Om deze reden heb ik dit verwachtingspatroon van ouders dan ook als extra focuspunt meegenomen in dit onderzoek.

Om leerlingen uit je klas en daarbij ook hun ouders zo goed mogelijk te kunnen begeleiden, zijn er tot op heden allerlei verschillende meetinstrumenten ontwikkeld. Een voorbeeld hiervan is de Schoolvragenlijst, de SVL. Dit meetinstrument wordt op het Mencia de

Mendoza al jaren gebruikt. De SVL wordt in het hoofdstuk 'Theoretische onderbouwing' kort besproken. Deze toets richt zich vooral op het welbevinden van de leerling binnen de muren van de school.

De contextuele leerlingbegeleiding en de daarbinnen passende BVS kijkt verder dan dat. Het helpt de leerlingen hun gevoel van tevredenheid op allerlei gebieden in kaart te brengen.

Daardoor heb je als begeleider en als leerling mogelijk meer handvatten om vervolgens tot een groter gevoel van welbevinden te komen.

Met dat welbevinden doel ik in dit onderzoek vooral op het lekker in je vel zitten en tevreden zijn op velerlei gebieden.

Met dit onderzoek hoop ik uiteindelijk ook een bijdrage te leveren aan het begeleidingstraject van leerlingen op het Mencia. Dat is zowel gericht op het handelen van leerlingen, docenten alsmede het handelen van ouders ten opzichte van hun kind.

Ik hoop dat deze contextuele leerlingbegeleiding als ook de BVS ervoor kan zorgen dat begeleiders een scherper en completer beeld krijgen van hun leerlingen en dat zij hierdoor niet alleen de leerlingen, maar ook de ouders beter kunnen begeleiden en adviseren. De ouders zullen hierdoor hun aspiraties ten opzichte van hun kind bijstellen en zich meer richten op het welbevinden van hun kind, in plaats van dat van zichzelf. De BVS en de contextuele leerlingbegeleiding zou ervoor moeten zorgen dat ouders, docenten en leerlingen meer met elkaar in gesprek kunnen gaan over de schoolloopbaan en het welzijn van de jongere.

Tot slot benadruk ik dat dit onderzoek op de eerste plaats een eclectisch praktijkonderzoek is. Vanuit verschillende invalshoeken is de afgelopen maanden onderzoek gedaan. Voor het grootste deel vanuit de resultaten voor het onderzoek naar de contextuele leerlingbegeleiding van drs. Das en voor een gedeelte vanuit een persoonlijk onderzoek naar de aspiraties van ouders als het gaat om de schoolloopbaan van hun zoon of dochter en het gevoel en de beleving van de jongere zelf daarover.

Dit onderzoek is naast een praktijkonderzoek op de tweede plaats ook een ontwikkelonderzoek. De belevingsvragenlijst, waar het in dit onderzoek voor een groot deel om gaat, is op dit moment van schrijven nog in ontwikkeling. De opzet en de conceptversie is bruikbaar, maar de lijst is tot op heden nog geen erkend meetinstrument.

De nadruk ligt binnen dit onderzoek dan ook meer op het proces dan op het eindproduct, daar een nameting niet compleet uit te voeren was binnen het tijdsbestek van dit Meesterstuk. Hierover valt meer te lezen in hoofdstuk 3 en 5.

In de komende pagina's vindt u na deze introductie, een uiteenzetting van de aanleiding voor dit onderzoek en mijn centrale onderzoeksvraag, de theoretische onderbouwing, een beschrijving van de onderzoeksmethodologie, de resultaten van het onderzoek, mijn conclusie, de evaluatie, een literatuurlijst en enkele relevante bijlagen.

Ik wens u veel leesplezier.

Hoofdstuk 1: Aanleiding onderzoek en onderzoeksvraag

1.1: Aanleiding voor het onderzoek en probleemformulering

Op het Mencia de Mendoza wordt sinds jaar en dag gebruik gemaakt van de SVL, de schoolvragenlijst. Deze vragenlijst richt zich in het kort op de mate van welbevinden van de leerling binnen de muren van de school.

Op het Mencia wordt de versie uit 2008 gebruikt. Deze is ontwikkeld door J.Smits en H.Vorst. Niet de volledige versie wordt afgenomen, maar slechts een deel daarvan. Deze verkorte versie bestaat uit 80 vragen, het invullen neemt 30 tot 45 minuten in beslag en het invullen gebeurt digitaal en individueel.

Vervolgens worden de antwoorden verwerkt in een antwoordblad en hierna is het voor de docent/mentor mogelijk om een groepsoverzicht of een overzicht per leerling te krijgen, waaruit hun schoolbeleving blijkt.

Alle leerlingen uit de brugklas en de tweede klas havo en vwo vullen elk jaar rond november deze lijst in tijdens een mentoruur.

Op basis hiervan wordt een uitdraai van de antwoorden gemaakt en op die manier hebben de mentor, de schoolleiding, het zorgteam en natuurlijk de ouders een beeld van het welzijn van de leerling op school.

Omdat de resultaten van de ingevulde schoolvragenlijst eigenlijk alleen voor de mentoren, die hierin geschoold zijn, te interpreteren zijn, wordt er in praktijk te weinig met de uitslagen gedaan. De leerlingen worden amper betrokken bij de gegeven antwoorden. Slechts in uitzonderlijke gevallen worden de uitslagen besproken in een mentorgesprek. Vaak worden er dan uitschieters naar boven of beneden waargenomen in hun antwoorden.

Ook worden ouders minimaal betrokken bij de uitkomsten van de SVL. Ook hier geldt dat alleen bij zeer opvallende antwoorden de SVL ter sprake komt in een tienminutengesprek op de ouderavond.

Het doel van de SVL wordt op het Mencia de Mendoza eigenlijk onvoldoende benut. Dat is jammer, want er is meer uit te halen bij begeleidingsadviezen en -trajecten gedurende een schooljaar.

Er zou meer aandacht aan gegeven moeten worden of er zou een alternatief ingezet moeten worden om de leerlingen uit de eerdergenoemde leerjaren zo goed mogelijk te kunnen begeleiden.

De SVL of een alternatief meetinstrument zou ook een rol kunnen spelen bij de verwachtingen die de ouders hebben ten aanzien van hun zoon of dochter. Nu merken wij als mentoren vaak dat de verwachtingen en eisen van de ouders een grote rol spelen bij de schoolloopbaan van de leerlingen. Dat komt veelal tot uiting rond de maanden april/mei als de leerlingen een keuze moeten maken voor de te vervolgen leerroute. Ouders volgen hierin vaak hun eigen gevoel zonder te kijken naar de wil, capaciteiten en gevoelens van hun kind. De begeleiding van ouders in dit proces is erg belangrijk en daartoe draagt de SVL te weinig bij. Het zou wenselijk zijn om als mentor meer handvatten te hebben om met ouders samen de verwachtingen en mogelijkheden van hun kind te kunnen bespreken aan de hand van objectieve gegevens.

Mogelijk biedt de BVS een scherper en completer beeld van de leerlingen, zodat hierin tijdens gesprekken aandacht kan worden gegeven.

1.2: Theoretische verkenning

Omdat het welzijn van een leerling niet alleen te meten is door slechts te kijken naar schoolse prestaties, wordt op dit moment de BVS ontwikkeld. De BVS is een onderdeel van de contextuele leerlingbegeleiding. BVS staat voor belevingsvragenlijst en deze is ontwikkeld voor middelbare scholieren in de leeftijdscategorie van 12 tot 16 jaar.

De lijst geeft een beeld van het welzijn van leerling op tal van gebieden. De leerling wordt bij de BVS in zijn/haar totale levenscontext bekeken. Door oog te hebben voor alle ontwikkelingsterreinen help je het welzijn van de jongere te vergroten.
(Das, T. (2011), Scholieren, balans in hun context)

Als je op zoek gaat naar de betekenis van het woord 'contextuele leerlingbegeleiding' dan kom je tot de volgende antwoorden:

Contextueel: *in de context / de samenhang die er is tussen alle levensterreinen die deel uitmaken van de jongere.*

Leerlingbegeleiding: *leerlingenzorg / begeleiding van leerlingen, die vanwege leer- of sociale problemen (faalangst, gepest worden enz.) extra hulp nodig hebben op school.*

(Bron: www.encyclo.nl)

Deze contextuele leerlingbegeleiding zou ervoor kunnen gaan zorgen dat de leerlingbegeleiding op het Mencia de Mendoza beter wordt afgestemd op de behoeften van de leerling. Er is immers een breder kader van de leefcontext van het kind aanwezig. Hierdoor zou het in de toekomst ook mogelijk zijn om ouders beter te begeleiden in de verwachtingen naar hun kind als het gaat om de schoolloopbaan.

1.3: Doel van het onderzoek

Dit praktijkonderzoek staat in het teken van contextuele leerlingbegeleiding. De BVS en overige vragenlijsten, waar in hoofdstuk 3 nader op wordt ingegaan, worden afgenomen in een brugklas en er worden verschillende begeleidingsgesprekken gevoerd. Daarmee wordt bekeken of deze manier van begeleiden de gewenste resultaten kan bieden aan een docent/brugklasmentor, leerling en ouder.

Dit onderzoek richt zich op brugklassers op havo/vwo-niveau van het Mencia de Mendoza.

Om naast de contextuele leerlingbegeleiding en de BVS ook een persoonlijk focuspunt te hebben, is er gekozen voor een onderzoek naar het verwachtingspatroon van ouders ten opzichte van hun kinderen. Op het Mencia wordt elk jaar duidelijk zichtbaar dat hier een kloof tussen bestaat. Vooral als er een keuze gemaakt moet worden voor de te vervolgen leerrichting, zie je dat ouders vaak hun eigen verwachting of eis volgen, zonder daarbij rekening te houden met de keuze van het kind.

Omdat het grootste deel van dit praktijkonderzoek gericht is op de resultaten uit de, in ontwikkeling zijnde, BVS, vormt het in kaart brengen van het ouderlijke verwachtingspatroon een extra en persoonlijke aanvulling.

Deze twee doelen samen zorgen er straks voor dat ik in staat ben de school te adviseren over de juiste aanpak in begeleiding van onze leerlingen. Uit de conclusies zal ik aanbevelingen halen voor de school.

1.4: Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag waar ik me tijdens mijn onderzoek op richt is:

Kan de contextuele leerlingbegeleiding ervoor zorgen dat ouders, leerlingen en docenten met elkaar in gesprek kunnen gaan over de verwachtingen die er bestaan tussen ouders en hun kinderen op het gebied van schoolse prestaties?

Om op deze centrale onderzoeksvraag zo helder mogelijk antwoord te kunnen geven heb ik vijf deelvragen opgesteld, die mij hierbij kunnen helpen:

1. Wat is contextuele leerlingbegeleiding?
2. Welke verwachtingen hebben ouders ten opzichte van hun kinderen?
3. Hoe gaan de leerlingen om met de verwachtingen van hun ouders?
4. Hoe gaat het Mencia om met de kloof die er bestaat tussen de verwachtingen van ouders ten opzichte van hun kind?
5. Wat kan het Mencia doen om de kloof tussen de verwachtingen van ouders ten opzichte van hun kind te verbeteren?

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing

2.1: Verheldering centrale begrippen en bijbehorende domeinen

Adolescentie

Onder adolescentie verstaan we de periode van overgang van kind naar volwassene. Juist in deze periode vinden er bij de jongere allerlei ontwikkelingen plaats op zowel biologisch, cognitief als sociaal gebied. De veranderingen kunnen grote gevolgen hebben voor de jongere op allerlei verschillende gebieden.

Als je in de literatuur op zoek gaat naar de leeftijds aanduiding voor adolescentie, kom je veel verschillen tegen. Deze variëren tussen 10 en 30 jaar. Volgens Van Aken en Slot (2004) is het beter te kijken naar de aard en het karakter van de ontwikkeling die de jongere doormaakt, dan naar de kalenderleeftijd. Zij menen dat leeftijds aanduidingen slechts abstracte benaderingen zijn.

Ze maken onderscheid in drie fases:

Periode	Kenmerken
Vroege adolescentie Puberteit – puber tijd 10-13 jaar	Lichamelijke rijping Psychoseksuele rijping Begin van proces van losmaking ouders
Midden Adolescentie 14-18 jaar	Losmaking Experimenteren met diverse keuzes Leeftijdsgenoten
Late Adolescentie Vanaf 19-22 jaar	Verplichtingen aangaan met betrekking tot maatschappelijke positie en persoonlijke relaties.

(Van Aken en Slot, 2004)

Belangrijk bij deze benadering van adolescentie is dat deze de sociale aspecten onderbelicht laat en zich alleen richt op de fysieke en psychosociale aspecten. In de ontwikkeling van jongeren moet echter altijd gekeken worden naar het totaal van sociaal-maatschappelijke contexten om een goed beeld van de jongere te krijgen.

Contextuele leerlingbegeleiding

Het woord context slaat in dit begrip op enerzijds het netwerk van relaties waar elke leerling deel van uitmaakt en anderzijds de delen van de samenleving waarin de jongere deelgenoot wordt van de cultuur waarin hij zich bevindt.

Contextuele leerlingbegeleiding betekent dan ook niets anders dan een begeleidingsmethodiek die erop gericht is de leerling te begeleiden, planmatig te werk te laten gaan en alle ontwikkelingstaken op verschillende belevingsgebieden bij de begeleiding te betrekken. Bij deze vorm van begeleiden wordt de leerling niet als 'scholier' gezien, maar als 'actor' tussen alle belevingsgebieden die voor hem/haar belangrijk zijn.

In de contextuele leerlingbegeleiding begeleid je leerlingen bij hun cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkelingstaken, in de context van voor hun belangrijke belevingsgebieden. (Das. T. (2011), Scholieren, balans in hun context)

BVS

De term BVS staat voor belevingsvragenlijst scholieren. Het is een vragenlijst waarmee de beleving van de jongere in beeld wordt gebracht. Deze beleving geeft de mate van welbevinden aan, die de jongere ervaart op verschillende belevingsgebieden.

De BVS is inzetbaar voor leerlingen van klas 1 t/m 4 van alle vormen van het voortgezet onderwijs.

De BVS bestaat uit 78 vragen verdeeld over tien belevingsgebieden, zie daarvoor de onderstaande figuur. Deze 78 vragen worden beantwoord op een vijfpuntschaal. Daarnaast zijn er nog drie slotvragen, die zich richten op het verleden, het heden en de toekomst. De leerling waardeert deze vragen met een cijfer van 1 t/m 10.

De BVS is gebaseerd op de uitgangspunten van HSF, Human Social Functioning.

(Das. T. (2011) Scholieren, balans in hun context/ Das. T en Wagenaar K. (2005) In gesprek met Human Social Functioning)

Belevingsgebieden

In de BVS wordt niet alleen gekeken naar de mate van tevredenheid binnen de school, maar ook daarbuiten. De BVS richt zich op de volgende tien gebieden:

school, energie, klasgenoten, gezondheid, thuis, ervaringen met anderen, geld, stemmingen, tevredenheid en gewoonten.

De verschillende belevingsgebieden brengen het welbevinden van de leerling in kaart, zoals hij/zij deze op het moment van invullen ervaart.

De belevingsgebieden en hun inhoud zijn in onderstaand schema weergegeven:

School	Tevredenheid om persoonlijke competenties te ontwikkelen in betekenis hebbende activiteiten en de relatie daarbij met docenten (12 items)
Energie	Verminderde vitaliteit (8 items)
Klasgenoten en vrienden	Beleven van saamhorigheid met leeftijdsgenoten (9 items)
Gezondheid	Fysiek onbehagen (7 items)
Thuis	Het ervaren van geborgenheid en begrip (7 items)
Ervaringen met anderen	Teleurstelling in contacten
Geld	Tevredenheid over wat de eigen financiële mogelijkheden te bieden hebben (7 items)
Stemmingen	Psychisch onbehagen (8 items)
Tevredenheid	Optimistische levenshouding (7 items)
Gewoonten	Negatieve reactiepatronen op bepaalde situaties en gevoelens (8 items)

(Das. T. (2011), Scholieren, balans in hun context)

Vakbeleving

Vakbeleving richt zich op de motivatie van de leerling voor een bepaald vak. Voor dit onderzoek zijn er verschillende vakbelevingslijsten afgenomen om de motivatie van de leerling in kaart te brengen. In principe is voor elk vak een vragenlijst te maken. De vragen richten zich vooral op het nut, de interesse en de inzet voor het betreffende vak. De leerlingen waarderen de vragen met een vierpuntschaal.

Voor dit onderzoek is de keuze gemaakt om de vragenlijst af te nemen voor drie kernvakken, te weten Nederlands, Engels en wiskunde. De uitkomsten van deze lijsten zijn in dit

praktijkonderzoek niet opgenomen. Ze zijn enkel gebruikt voor de dataverzameling van drs. Das.

Empowerment

De Engelse Van Dale geeft bij het werkwoord 'to empower' de vertaling 'in staat stellen'. In het Nederlands is er nog geen adequate term gevonden om dit begrip goed te omschrijven. Professor dr. D.J. van der Horst, hoogleraar aan de universiteit van Utrecht deed onderzoek naar empowerment en definieert het als volgt: 'Het proces van zelfversterking met de bedoeling ongewenste achterstelling in rechten, plichten en kansen ongedaan te maken en ruimte te scheppen voor het ontwikkelen en demonstreren van competenties en voor het beleven van een zinvol bestaan'.

(Bobbe L. en Reimerink L.,z.j., artikel: Empowerment in de volkshuisvesting)

Via empowerment krijgen individuen, organisaties en gemeenschappen grip op hun eigen situatie en hun omgeving. Ze verwerven controle en hun kritische bewustzijn scherpt aan. (Das T., Scholieren, balans in hun context ,2011)

De leerlingen die deel hebben genomen aan dit onderzoek hebben een EMPO-vragenlijst ingevuld naast de BVS. Deze meet het empowerment van jongeren. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de versie 2.0. Deze lijst is ontwikkeld is samenwerking met mensen uit de jeugdzorgpraktijk. Ook van deze lijst zijn de resultaten niet in dit praktijkonderzoek verwerkt. Ze hebben enkel gediend als dataverzameling voor drs. Das.

(Damen H. (2011), Praktikon BV Nijmegen)

Coping

Onder coping verstaan we de gedachten en het gedrag waarmee een leerling het hoofd biedt aan interne en externe momenten in een situatie die worden ervaren als stressvol.

(De Boo G. en Wicherts J. (2008), Copingstrategieën bij kinderen)

Er is een verschil tussen actieve en passieve coping. Bij actieve coping wordt geprobeerd iets aan de omstandigheden te veranderen en bij passieve coping probeert iemand vooral zijn eigen reactie aan te passen. De manier van coping is van invloed op het psychologisch, fysiek en sociaal welbevinden.

(Schreurs P., Willige G., Telligien B., Bronschot. J, 1993)

Voor dit onderzoek is bij de betrokken leerlingen de CSLJ, Coping Strategieën Lijst Jongeren afgenomen. Dit is een vragenlijst, die de copingstrategieën van de leerling in kaart brengt. De resultaten zijn niet opgenomen in dit onderzoek. Ze hebben enkel gediend als dataverzameling voor drs. Das.

SDQ

SDQ staat voor Strengths and Difficulties Questionnaire. Met deze vragenlijst zijn tijdens dit onderzoek de sterke kanten en moeilijkheden van de betrokken leerlingen in kaart gebracht. Ook hiervan zijn geen resultaten opgenomen in dit praktijkonderzoek. Ze hebben enkel dienst gedaan als dataverzameling voor drs. Das.

RSES

De laatste vragenlijst, die voor dit onderzoek bij de betrokken leerlingen is afgenomen, is de RSES. Dit staat voor Rosenberg Self-Esteem Scale. Deze vragenlijst meet de zelfwaardering van de jongere.

Tot slot zijn ook van deze vragenlijst geen uitkomsten opgenomen in dit onderzoek. Ze hebben enkel dienst gedaan als dataverzameling voor drs. Das.

Zelfbeeld

Het begrip zelfbeeld is het geheel van gedachten en waarderingen over zichzelf, de attitude die men tegenover zichzelf heeft. Een belangrijke onderzoeker op het gebied van zelfwaardering en zelfbeeld is Susan Harter. Zij heeft aangetoond dat er juist in de adolescentiefase een grote ontwikkeling plaatsvindt in de rapportage over zichzelf.

Tevens onderscheid zij verschillende aspecten binnen het begrip zelfbeeld, zoals zelfbeeld van schoolse vaardigheden, sociale acceptatie, fysieke vaardigheden, uiterlijk en moreel gedrag. Daarnaast onderscheidt zij ook nog het algemeen zelfbeeld. Hiervoor heeft zij vragenlijsten ontwikkeld en deze zijn in de literatuur bekend als de 'Harterschalen'.

In dit onderzoek is niet met de vragenlijsten van Harter gewerkt.

(Harter S, Waters P., Whitesell N., z.j., artikel: Relational self-worth differences in perceived worth as a person across interpersonal contexts among adolescents)

Basisbehoeften

Maslow heeft in 1943 het begrip basisbehoeften beschreven in zijn motivatietheorie. Hij beschrijft daarin een motivatie van vijf niveaus. Het principe is dat aan het eerste niveau moet worden voldoen, voordat er op het volgende niveau voldaan kan worden.

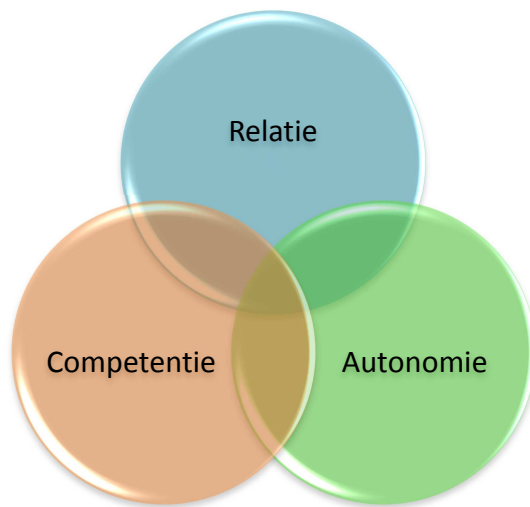
In het onderstaande schema zijn de vijf basisbehoeften volgens Maslow beschreven.

behoeftepiramide van Maslow

(Bobbe L. en Reimerink L., z.j., artikel: Empowerment in de volkshuisvesting)

Naast Maslow heeft ook Professor Stevens zich gewaagd aan het begrip basisbehoeften. Hij plaatst het begrip echter binnen de context van het onderwijs. Hij noemt daarin drie basisbehoeften van een leerling. Deze zijn in onderstaande figuur weergegeven:

(Bron: www.obsdevlindertuin.webnode.com)

Welbevinden

Door het voldoen aan basisbehoeften wordt het welbevinden van de leerling vergroot. Welbevinden is een subjectieve beleving. Het gaat erom wat een persoon zelf belangrijk vindt en hoe tevreden hij/zij is met de situatie. Welbevinden wordt dan ook vaak gebaseerd op ervaringen en interesses.

Professor Vergeer stelt dat jongeren in de adolescentiefase de meetpunten van welbevinden veranderen afhankelijk van hun levensfase.

Hij geeft voor het begrip welbevinden de volgende definitie:

‘De perceptie van positieve gevoelens door een persoon, die zich in zijn omgeving gesteund weet door mensen en die niet alleen de kwaliteiten van een specifiek levensdomein waardeert, maar ook waardering heeft voor eigen mogelijkheden om invloed uit te oefenen op dit levensdomein; deze perceptie van positieve gevoelens kan vervolgens leiden tot toename van energie bij een persoon’.

(Vergeer F. (2001) Autonomie en Welbevinden)

Human Social Functioning

De contextuele leerlingbegeleiding, waar in dit onderzoek mee gewerkt wordt, is gebaseerd op werkzame mechanismen uit verschillende stromingen en methodieken. Uit de methodiek Human Social Functioning wordt een vijftal mechanismen benut.

1. Belevingsgebieden en de interactie daartussen
2. Vragenlijsten met transparante rubrieken
3. Gesprekstechnische aspecten
4. De wisselwerking tussen verleden, heden en toekomst
5. De persoonlijke betekenisverlening door de leerling

(Das T. (2011) Scholieren, balans in hun context)

Therapeutic Assessment

Een andere gebruikte methodiek binnen de contextuele leerlingbegeleiding is die van Therapeutic Assessment. Bedenker Finn definieert de methode als een zelfonderzoek met tests en vragenlijsten, waarbij de leerling in dit geval bij het hele proces betrokken wordt. (Tharinger en Finn, TA with children (2008) A pilot study of treatment acceptability and outcome)

Oplossingsgericht werken

Een derde methodiek die je terugziet bij contextuele leerlingbegeleiding is die van het oplossingsgericht werken ofwel Solution Focused Approach. Hierin staat een positieve benadering, het geven van complimenten, doen wat werkt, herkaderen en het verruimen van perspectief centraal.

(Das T. (2011) Scholieren, balans in hun context/ Cauffman L. (2010) Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs)

Motiverende gespreksvoering

Een laatste methodiek die we zien in de contextuele leerlingbegeleiding is de motiverende gespreksvoering. Dit is een veelgebruikte benadering om mensen te helpen hun problemen te onderkennen en om hen aan te zetten tot verandering. Het is vooral een bruikbare methode voor mensen die weigerachtig zijn, weerstand vertonen of ambivalent staan tegenover verandering. Deze manier van gespreksvoering gaat uit van vier principes:

1. Begrip tonen voor wat de jongere zegt, voelt en denkt
2. Het versterken van zelfeffectiviteit
3. Gebruik maken van weerstand
4. Selectief reageren.

(www.mens-en-samenleving.infonu.nl/ Das T. (2011) Scholieren, balans in hun context/ Schippers G., De Jonge J., artikel: Motiverende gespreksvoering bij jongeren)

Loyaliteitstheorie

In dit onderzoek staat naast de contextuele leerlingbegeleiding, ook de begeleiding van de ouders centraal. Belangrijk hierbij is het begrip loyaliteit en de daarbij behorende theorie van Nagy. Loyaliteit is voor hem een regulerende kracht van systemen. De grond van de loyaliteit in families is bloedverwantschap. Het feit van het leven zelf gekregen te hebben, maakt dat een kind of jongere een ethische plicht heeft en deze wil vervullen ten overstaan van zijn ouders.

Loyaliteit is volgens Nagy ook meer dan een gevoel. Het heeft volgens hem alles te maken met trouw. . Deze theorie is dus niet direct te plaatsen in de context van de leerling, maar eerder in de generatie van de leerling binnen zijn of haar familie

(Heireman M., artikel: De contextuele benadering van Ivan Boszormenyi-Nagy)

Ouderbetrokkenheid

Er is sprake van ouderbetrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich gedeeld verantwoordelijk voelen voor de schoolontwikkeling van hun kinderen. Dat houdt in dat de ouders (emotioneel) betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind, bij zijn/haar school en de leraar. De ouders tonen belangstelling, scheppen voorwaarden voor het maken van huiswerk en begeleiden hun kind daarbij zo nodig. Daarnaast bezoeken zij bijeenkomsten

voor ouders en tonen zij respect voor de leraar. Ouderbetrokkenheid gebeurt dus veelal thuis en is zowel van belang in het basis- als het voortgezet onderwijs.

Ouderverantwoordelijkheid neemt af naarmate het kind ouder wordt, volwassener wordt.

Ouderbetrokkenheid blijft echter altijd bestaan. Als er sprake is van een goede verhouding tussen school en ouders, dan wordt er vooral gekeken naar ouderbetrokkenheid.

(De Vries P., z.j., artikel: Ieder kind heeft recht op een goede relatie tussen school en ouders)

Om de betrokkenheid van de ouders van de leerlingen uit dit onderzoek in kaart te brengen hebben de ouders van de betrokken leerlingen voor dit onderzoek een vragenlijst ingevuld.

Omdat er geen bruikbare lijst bestaat, is er speciaal voor dit onderzoek een variant gemaakt op de OBVL. Deze afkorting staat voor Opvoedingsbelasting Vragenlijst.

Daarnaast is deze lijst ook aangepast naar een variant voor de leerling. Daarin wordt de kijk van de leerlingen op de opvoeding en de verwachting van de ouders in beeld gebracht.

2.2: Conceptueel model onderzoek

Het systematisch volgen van leerlingen gebeurt op veel middelbare scholen al jaren en op veel verschillende manieren. Het gaat daarbij vooral om de schoolse resultaten. Als je kijkt naar de leerling in zijn totale context, mis je hier het welbevinden van de leerling buiten de muren van de school en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling. Onderzoek en begeleiding hierin staat nog in de kinderschoenen.

De meeste scholen richten zich, zoals gezegd, op het welbevinden op school. Daarvoor kunnen zij gebruik maken van allerlei hulpmiddelen om dit welbevinden in kaart te brengen. Denk hierbij aan de SVL en het Cito Volgstelsel. Beide tests meten de voortgang van de leerlingen gekeken naar schoolse resultaten en welbevinden op school.

Omdat het belangrijk is te kijken naar de leerling in zijn totale context, wordt op dit moment de BVS ontwikkeld. BVS staat voor Belevingsvragenlijst Scholieren en maakt onderdeel uit van de contextuele leerlingbegeleiding. Deze methodiek wordt ontwikkeld, omdat er op het moment nog geen ander adequaat screeningsinstrument bestaat om de verschillende contexten van een jongere in kaart te brengen met daarop afgestemde interventiemogelijkheden met als doel het welzijn van de leerling te vergroten.

Het doel van deze methodiek is dat de school een meer zorgzame leer- en leefgemeenschap wordt, waarin het bieden van ontwikkelingskansen op cognitief en sociaal-emotioneel gebied samengaan met het bevorderen van het welbevinden van de leerling.

Er is nog niet eerder onderzoek gedaan naar de werking van de BVS en de daarbij behorende contextuele leerlingbegeleiding, zoals dat aan bod komt in dit onderzoek. Dit onderzoek is dan ook een gedeelte van een uiteindelijk onderzoek naar de werking en het nut van deze vorm van begeleiden.

2.3: Beschouwing van relevante literatuur

Voor de verduidelijking van de gebruikte begrippen in de volgende hoofdstukken is ervoor gekozen om hier in dit tweede hoofdstuk aandacht aan te besteden. Tevens is kort uiteengezet dat dit onderzoek nog niet eerder in een bepaalde vorm is uitgevoerd en onderdeel uitmaakt van de promotie van drs. Das..

Door verschillende artikelen en boeken passend bij het onderwerp van dit onderzoek te raadplegen, is de onderzoeksvraag voor een gedeelte te beantwoorden. Het staat vast dat het belangrijk is om de verwachtingen van ouders en leerlingen zoveel mogelijk gelijk aan elkaar te laten lopen. In praktijk gebeurt dit echter nog onvoldoende.

Regelmatig zie je dat ouders en hun kinderen qua verwachtingspatroon ver uit elkaar liggen. Door zowel de gevoelens en gedachten van ouders en kind in kaart te brengen, naast elkaar te leggen en hierover vervolgens met elkaar in gesprek te gaan kan deze kloof verkleind worden.

Daaruit zal waarschijnlijk naar voren komen dat kinderen een gevoel van loyaliteit en plichtsbesef hebben naar hun ouders. Dat kan voortkomen uit de ervaringen van generaties, die aan hen zijn voorafgegaan of door eigen ervaringen en ideeën.

Dat in kaart brengen van elkaars verwachtingen, gevoelens en gedachten gebeurt in dit onderzoek aan de hand van verschillende vragenlijsten, die eerder in hoofdstuk 2 zijn besproken.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

3.1: De onderzoeksstrategie

Dit onderzoek is uiteindelijk uitgevoerd bij negen leerlingen uit een H/V-brugklas van het Mencia de Mendoza lyceum te Breda. Deze klas bestaat uit dertig leerlingen en deze zijn allen twaalf jaar oud. De groep bestaat uit zestien jongens en veertien meisjes. De ouders van de betrokken negen leerlingen nemen ook deel aan het onderzoek, zodat naast de contextuele leerlingbegeleiding ook de visie, de betrokkenheid en de verwachtingen van de ouders over de schoolloopbaan van hun zoon of dochter in beeld gebracht werd.

3.2: De onderzoeksmethoden en onderzoeksgroep

Als start van dit onderzoek is de BVS afgenomen bij een complete brugklas. Deze klas bestaat uit dertig leerlingen van H/V-niveau (n=30). De vragenlijst is door alle leerlingen tijdens een mentoruur afgenomen op de computer. Hiervoor is een heel lesuur uitgetrokken. Hiermee is de screening van de leerlingen in gang gezet.

De methodiek contextuele leerlingbegeleiding is een interventie volgens een vast protocol.

Deze begeleiding bestaat in dit onderzoek uit drie fases:

Fase 1: Voorbereiding en invullen van de BVS en overige lijsten

Fase 2: Analyseren en interpreteren van de BVS

Fase 3: De contextuele begeleidingsgesprekken

Deze drie fases dienen in vaste volgorde en volgens een strak protocol afgenomen te worden. De laatste fase is per leerling verschillend. Het hangt af van de situatie hoe lang en vaak deze fase herhaald wordt. Niet elke leerling heeft immers baat bij een gelijk aantal begeleidingsgesprekken.

Voor dit onderzoek zijn de beschreven fases doorlopen met uitzondering van het afsluitende gesprek met de leerling. Ter nameting is enkel de BVS als tweede afname afgenomen. Omdat de BVS ten tijde van het eindgesprek met elke leerling werd herzien heeft dit laatste gesprek voor dit onderzoek niet plaatsgevonden en zijn enkel de uitkomsten van de vragenlijsten van de nameting gebruikt om conclusies en aanbevelingen op te baseren. Het meetinstrument is hierdoor wel in zijn geheel verkend, omdat alle bestaande onderdelen van de conceptversie van de BVS zijn gebruikt en ingezet.

3.3 De onderzoeksfases

Fase 1: Voorbereiding en invullen van de BVS

Allereerst is ervoor gezorgd dat de digitale afname van de vragenlijsten voor de BVS werd klaargezet. Dat gebeurt via een toegekende inlogcode op www.leerlingincontext.nl.

Het is van belang dat de afname plaatsvindt in een rustige aangename omgeving met voldoende licht, vandaar dat er een computerruimte binnen de school is gekozen om de lijst in te vullen.

Vervolgens vullen de leerlingen de vragenlijst in. Het moet aan de leerlingen duidelijk gemaakt worden de lijst is bedoeld om in kaart te brengen hoe tevreden of ontevreden hij/zij

op dit moment is op allerlei gebieden. Duidelijk moet zijn dat er geen goede of foute antwoorden zijn en dat de leerling zo eerlijk mogelijk moet proberen te zijn.

Als de leerlingen klaar zijn om de vragen in te vullen worden de antwoordmogelijkheden aan de leerlingen uitgelegd. Dat gebeurt via de bekende vijfpuntschaal, de Likertschaal:

- 1 = nee, nooit
- 2 = nee, meestal niet
- 3 = soms wel/soms niet
- 4 = ja, meestal
- 5 = ja, altijd

(<http://www.encyclo.nl/begrip/Likertschaal>)

De leerlingen starten vervolgens met op het beginscherm hun eigen gegevens in te vullen. Het is ook mogelijk om dit te laten doen door de begeleider zelf. Dan kan sneller worden overgegaan naar de vragenlijst.

Uiteindelijk volgt er een algemene rapportage voor de begeleider en een uitwerking voor de leerlingen. Als derde volgt er een rapportage in de ik-vorm. Deze versie zal straks tijdens de begeleidingsgesprekken een belangrijke rol spelen. Deze uitkomsten kunnen gezien worden als de 0-meting van dit onderzoek.

Fase 2: Analyseren en interpreteren van de BVS en overige lijsten.

In deze fase worden de antwoorden van de leerlingen geanalyseerd. Eerst wordt de uitwerking van de BVS bekeken. Deze wordt vervolgens vergeleken met de uitspraken in de ik-vorm. Opvallende statements, schijnbare tegenspraken en overeenkomsten met andere gebieden worden eruit gefilterd. Ook bekijkt de begeleider de drie slotvragen en vergelijkt deze met elkaar en met de beleavingsgebieden.

Vervolgens is bekeken welke leerlingen in aanmerking komen voor een vervolgesprek. Dat kan zijn door grote verschillen in antwoorden, maar ook in gevallen dat een leerling vaak het cijfer '3' invult. Dat duidt vaak op een weifelende 'ik weet het niet-beleving', die mogelijk stemmingswisselingen kunnen inhouden.

Hieruit zijn voor dit onderzoek negen leerlingen geselecteerd. Met drie van deze leerlingen is gelijk gestart met de volgende fase van de begeleiding, deze groep wordt de interventiegroep genoemd (n=3). Drie andere leerlingen zijn geplaatst in de zogenaamde 'wachtkamer' (n=3) en bij de overige drie leerlingen wordt alleen een nameting gedaan (n=3). Deze laatste groep wordt in dit onderzoek aangeduid als controlegroep.

Na de selectie wordt van alle negen leerlingen verwacht dat zij nog zes lijsten invullen, die horen bij de 0-meting te weten:

- Vakbelevingsvragenlijst Nederlands, Engels en wiskunde
- EMPO, empowerment jongeren
- CSLJ, Coping Strategieën Lijst voor Jongeren
- SDQ, sterke kanten en moeilijkheden
- RSES- vragenlijst, zelfwaardering
- OBVL voor leerlingen

Van deze laatste vragenlijsten wordt ook een analyse gemaakt. Op www.leerlingincontext.nl zijn de antwoorden van de vakbelevingslijst ingevuld. Hieruit rolt een beeld van hoe de leerling aankijkt tegen de verschillende vakken. Van de overige lijsten worden Excel-bestanden gemaakt. Hieruit komen grafieken waarop de resultaten van de leerling zijn af te lezen.

Van deze laatste zes vragenlijsten zijn de eerste vijf lijsten verder niet in dit onderzoek meegenomen. Deze hebben alleen dienst gedaan als extra informatie voor de promotie van drs. Das. Voor dit onderzoek is er alleen gebruik gemaakt van de BVS en de OBVL voor ouders en leerlingen om de interventie mee te starten.

In fase 2 wordt namelijk ook bij de ouders van de betrokken leerlingen een vragenlijst afgenomen, de OBVL voor ouders. Hierin worden vragen gesteld die een beeld geven van de verwachtingen en aspiraties die er vanuit de ouders zijn op de schoolloopbaan van hun kind. Deze vragenlijst wordt afgenomen tijdens een ouderavond.

Fase 3: De contextuele begeleidingsgesprekken

De laatste en tevens belangrijkste fase van de begeleiding zijn de contextuele begeleidingsgesprekken. Om de effectiviteit hiervan te waarborgen, is het belangrijk om het protocol te volgen.

De gesprekken dienen dan ook steeds goed voorbereid te worden. Dat gebeurt door de rapportages van alle ingevulde lijsten door te nemen. Het gesprek dat volgt heeft als doel de leerling in de gelegenheid te stellen te reflecteren op zijn antwoorden, er betekenis aan toe te kennen en daarmee tot een voor hem/haar passende actie te komen.

Bij deze manier van gespreksvoering is het belangrijk dat de leerling zijn eigen observator en leermeester wordt. Het initiatief moet liggen bij de leerling, zij weten hun eigen antwoorden immers beter te interpreteren dan een begeleider.

Met de betrokken leerling worden minimaal drie gesprekken gevoerd. Een eerste gesprek, waarin de slotvragen over heden, verleden en toekomst centraal staan, een tweede en eventueel verdere gesprekken waarin wordt ingegaan op de uitspraken bij de tien belevingsgebieden.

Tot slot wordt voorafgaand aan het slotgesprek met de leerling een nameting gedaan. Daarvoor vult de leerling nogmaals de BVS in.

In dit laatste gesprek wordt nagegaan op welke gebieden het welbevinden vergroot is. Er wordt vertrouwen uitgesproken dat de leerling vanaf nu zelf in staat is om oplossingen te vinden.

Dit laatste gesprek heeft binnen de termijn van dit praktijkonderzoek niet plaats kunnen vinden, zoals eerder beschreven. Wel is het proces met de betrokken leerlingen afgesloten door hen als nameting de BVS opnieuw in te laten vullen. Hieruit zijn conclusies getrokken voor dit onderzoek.

3.4: De onderzoeksinstrumenten

Om de tevredenheid van de leerlingen en de verwachtingen van hun ouders in kaart te brengen zijn voor dit onderzoek een zevental vragenlijsten ingevuld:

- BVS
- Vakbelevingsvragenlijst Nederlands, Engels en wiskunde
- EMPO (empowerment)
- CSLJ (coping)
- SDQ (strengths and difficulties questionnaire)
- RSES (zelfwaardering)
- Aangepaste versie van de OBVL voor ouders en leerlingen

Zoals eerder beschreven is in dit onderzoek alleen gebruik gemaakt van de BVS en de OBVL voor de leerlingen en hun ouders. De overige vragenlijsten zijn afgenomen voor de dataverzameling van drs. Das en hebben verder geen direct deel uitgemaakt van dit onderzoek.

De OBVL voor leerlingen en ouders dient binnen dit onderzoek als een persoonlijke aanvulling, een eigen focuspunt. Deze bestaande vragenlijst is aangevuld met vragen gericht op het verwachtingspatroon van ouders.

3.5: Het onderzoeksprotocol

Het onderzoek is verlopen volgens een vaststaand protocol. Hierin doorloop je in vaste volgorde de drie fases van het begeleidingsproces.

Naast het doorlopen van deze fases is er ook gebruik gemaakt van een gespreksprotocol, om de contextuele begeleidingsgesprekken volgens een duidelijk kader te laten verlopen. Het protocol is opgezet volgens een afvinklijst. Op die manier is te controleren of alle fases in het gesprek zijn doorlopen.

De hoofdzaak van dit protocol is dat leerlingen zelf inzicht krijgen in hun mate van welbevinden op alle belevingsgebieden. Ze zijn zelf 'actor' in het gesprek en het is de bedoeling dat zij, zonder ideeën en oplossingen van de begeleider, acties ter verbetering kunnen opstellen.

3.6 De effectmeting van het onderzoek

Voor de effectmeting wordt het volgende design gehanteerd:

Groep 1	M1	X	M2		M3
Groep 2	M1		M2	X	M3
Groep 3	M1		M2		M3

M1,2,3 = Meting

X = Interventie CL

3.7: De data-analyse

De uitkomsten van de BVS zijn ingevoerd op www.leerlingincontext.nl. Daarop volgen direct na het invullen de analyses van de antwoorden.

De overige lijsten, met uitzondering van de OVBL voor ouders en leerlingen, zijn volgens een Excel-bestand ingevoerd. Deze laten in grafieken zien in welke mate de leerlingen zichzelf bekijken en waarderen. Hier heeft drs. Das voor haar promotie gebruik van gemaakt.

De OVBL-lijsten voor de ouders en leerlingen zijn bekeken en vergeleken op papier.

3.8: Ethiek, validiteit en betrouwbaarheid

***Ethiek** heeft te maken met de bezinning over juist te handelen in een onderzoek, met wat goed of slecht is.*

***Validiteit** heeft te maken met de vraag of een meetinstrument of onderdeel ook daadwerkelijk het begrip meet dat men beoogt te meten en niet een begrip dat daarop lijkt of daaraan verwant is.*

***Betrouwbaarheid** heeft te maken met de vraag of de scores op de begrippen die vandaag gemeten worden morgen ook worden gemeten.*

(Beekman A. ea. (2012), Tien keer beter! 4)

Om het onderzoek volgens de ethiek te benaderen, zijn alle namen van de betrokken leerlingen weggelaten. De afgenomen vragenlijsten, gesprekken en resultaten zijn geanonimiseerd. Enkel is hier en daar aangegeven of het gaat om een jongen of een meisje. Eerder in dit onderzoek is ook duidelijk geworden dat alle betrokken leerlingen in de brugklas zitten op H/V-niveau.

De validiteit en betrouwbaarheid van mijn onderzoek heb ik gewaarborgd door gesprekken op te nemen op band en deze te laten becommentariëren door drs. Das.

Wel is van belang dat ten tijde van dit praktijkonderzoek de BVS nog volop in ontwikkeling is. Er is nog geen definitieve versie en daarnaast moet deze nog als officieel meetinstrument worden aangemerkt.

Hoofdstuk 4: Resultaten

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van vier onderzoeksinstrumenten om tot het antwoord op de centrale onderzoeksvraag te komen. Te weten:

- De BVS
- De OBVL voor leerlingen
- De OBVL voor ouders
- De begeleidingsgesprekken

De andere vijf vragenlijsten zijn in dit praktijkonderzoek niet direct meegenomen, omdat deze geen bijdrage hebben geleverd aan het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag. Het gaat dan om de SDQ, EMPO, RSES. Coping- en Vakbelevingslijst.

De resultaten van de ingezette interventies geven voor een groot gedeelte een objectief en zo onafhankelijk mogelijk beeld van het verzamelde materiaal.

De onderzoeksgroep bestaat uit negen leerlingen van allen twaalf jaar oud. Hiervan zijn vier leerlingen van het mannelijke geslacht en vijf van het vrouwelijke.

De gemiddelde cito-score van deze leerlingen is 542 en allen doorlopen zij op het moment van onderzoeken de brugklas havo/vwo.

4.1: BVS

De BVS is in totaal twee keer afgenomen. Als 0-meting bij een complete klas van dertig leerlingen in en als nameting alleen bij de geselecteerde negen leerlingen.

Hieronder volgt een overzicht van de uitkomsten van de eerste en de tweede afname. Bij het beoordelen van de resultaten van de BVS is allereerst gekeken naar de waardering van de slotvragen over verleden, heden en toekomst en vervolgens naar de waardering bij de tien belevingsgebieden.

Eerste afname:

1. Slotvragen heden, verleden, toekomst:
Opvallend is dat van de negen selecteerde leerlingen vijf leerlingen hun verleden beoordelen met een onvoldoende. Daarnaast geven vier van hen ook hun leven op dit moment een onvoldoende. Deze cijfers variëren van een 1 tot een 5.
Over hun toekomst zijn alle negen leerlingen positief. Ze waarderen hun tevredenheid voor de toekomst met cijfers variërend tussen de 7 en de 10.
2. Belevingsgebieden:
Kijkend naar de resultaten op de vragen over de verschillende belevingsgebieden vallen na de eerste afname zaken enkele zaken op. De vragen over de belevingsgebieden worden overigens alle gewaardeerd in een vijfpuntschaal

De negen leerlingen zijn over het algemeen het meest ontevreden met hun eigen gewoonten. Het gaat hier om vijf van de negen leerlingen. Bij dit belevingsgebied gaat het onder andere om de neiging tot druk doen, schulden en problemen krijgen

door wat je zegt of doet en de behoefte aan gebruik van ontspannende middelen als drugs en alcohol.

Daarna worden de gebieden energie, thuis, ervaringen, stemmingen en tevredenheid met minst positief gewaardeerd. Bij bovengenoemde gebieden zijn steeds vier van de negen leerlingen in meer of mindere mate ontevreden.

Het meest tevreden zijn de leerlingen over het algemeen over het gebied school. Dit gebied wordt bij de eerste afname door twee leerlingen negatief gewaardeerd.

Tweede afname:

1. Slotvragen heden, verleden, toekomst:

Bij de tweede afname van de BVS (na de begeleidingsgesprekken) worden ook weer heden, verleden en toekomst gewaardeerd met een cijfer.

Bij de tweede afname beoordelen wederom vijf leerlingen hun verleden met een onvoldoende. Echter hebben wel vier van deze leerlingen nu een hoger cijfer gegeven voor de tevredenheid over hun verleden. Slechts 1 leerling heeft haar verleden bij de tweede afname lager gewaardeerd.

Als het gaat om de waardering voor het heden, het leven op dit moment, beoordeelt nog slechts 1 leerling dat met een onvoldoende. Dat zijn er drie minder dan bij de eerste afname.

Gelijk aan de eerste afname is dat alle negen leerlingen hun verwachtingen voor de toekomst positief inzien. Allen waarderen zij hun toekomst met een voldoende. Nu variërend van een 8 tot en met een 10.

2. Belevingsgebieden:

Bij de tweede afname worden de vragen over de belevingsgebieden met dezelfde vijfpuntschaal gewaardeerd door de leerlingen.

De afname vindt plaats na de reeks van begeleidingsgesprekken.

Bij de tweede afname is te zien dat het gebied waar de leerlingen bij de eerste afname nog het meest negatief waren, nu het meest positief zijn. Alle negen leerlingen waarderen de tevredenheid als het gaat om hun eigen gewoonten na de begeleidingsgesprekken positief.

In totaal is er bij acht van de tien belevingsgebieden een vooruitgang te zien. Gaven de negen leerlingen bij de eerste afname nog in totaal 31 keer aan ontevreden te zijn over de gebieden energie, gezondheid, thuis, ervaringen, geld, stemmingen, tevredenheid en gewoonten, zijn dat er nu nog 12 keer.

Bij alle bovengenoemde gebieden is vooruitgang te zien.

Er zijn ook twee gebieden waarbij geen sprake is van een algemene vooruitgang.

Gaven bij de gebieden school en klasgenoten respectievelijk twee en drie leerlingen aan ontevreden te zijn, zijn dat er bij de tweede afname respectievelijk drie en vier.

4.2: OBVL leerlingen

De OBVL voor leerlingen bestaat uit veertig vragen die het beeld van de leerling over de opvoeding van hun ouders in kaart moet brengen. Voor dit onderzoek is de bestaande OBVL voor ouders omgezet naar vragen voor leerlingen en aangevuld met vragen over hun kijk op het verwachtingspatroon van hun ouders/verzorgers.

Uit deze vragenlijst zijn de voor dit onderzoek meest relevante vragen gehaald en hieronder beschreven.

Vraag	Uitkomst
1. Ik voel me gelukkig met mijn ouders.	80% van de ondervraagden geeft aan gelukkig tot redelijk gelukkig te zijn met hun ouders. 20% geeft aan minder gelukkig te zijn met ouders.
2. Mijn ouders luisteren naar mij.	70% van de leerlingen vindt dat er naar hen geluisterd wordt thuis. Bij 30% van de ondervraagden gebeurt dat te weinig. Zij hebben het gevoel geen tot weinig inspraak te hebben thuis.
3. Door de verwachtingen van mijn ouders kom ik weinig toe aan andere dingen.	20% van de ondervraagde leerlingen geeft aan minder tijd te kunnen besteden aan andere dingen dan school. Hier betreft het vooral sport en muziek. Bij 80% is het aantal uren dat naast school besteed kan worden aan andere dingen gelijk gebleven en of meer geworden.
4. Van mijn ouders mag ik nu minder met vrienden afspreken dan vroeger.	30% van de ondervraagden geeft aan sinds de middelbare school minder met vrienden te mogen afspreken van hun ouders. Bij 70% is dit niet het geval.
5. Als mijn ouders bij mij zijn voel ik me rustig.	90% geeft aan een rustig gevoel te hebben als hun ouders in de buurt zijn. Bij 10% van de ondervraagden blijkt dit niet zo te zijn. Zij voelen zich vaak gespannen.
6. Mijn ouders hebben hoge verwachtingen van mij.	Als het gaat om verwachtingen stelt 30% van de ondervraagden dat deze hoog liggen bij hun ouders. Ze hebben het gevoel soms op hun tenen te lopen. Bij 70% zijn de verwachtingen die de leerlingen vanuit hun ouders ervaren niet hoog. Zij ervaren geen belasting als het hierom gaat.
7. Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik het hoogst haalbare bereik.	60% van de leerlingen stelt dat hun ouders belang hechten aan het bereiken van het hoogst haalbare. 40% laat weten dat ouders dat minder belangrijk vinden. Zij hebben het gevoel dat ouders sneller tevreden zijn.

8. Mijn ouders zijn erg gericht op prestaties.	80% van de leerlingen geeft aan dat ouders de prestaties belangrijk vinden. De leerlingen hebben dan vooral gekeken naar cijfers en studiehouding. Bij 20% van de leerlingen wordt hier vanuit thuis minder straks naar gekeken.
9. Mijn ouders zijn gelukkig als ik gelukkig ben.	80% van de leerlingen geeft aan dat ze denken dat hun ouders gelukkig zijn als zij dat ook zijn. 20% van de ondervraagden is het hier niet geheel mee eens. Zij hebben hier lichte twijfel over.

4.3 OBVL ouders

Ook de OBVL voor ouders bestaat uit veertig vragen die het beeld van de ouder/verzorger over de verwachtingen van hun kind op school in kaart moet brengen. Deze bestaande vragenlijst is voor dit onderzoek aangevuld met eigen vragen naar het verwachtingspatroon wat ouders hebben ten opzichte van hun zoon of dochter.

Uit deze vragenlijst zijn de voor dit onderzoek weer meest relevante vragen gehaald en hieronder beschreven.

Vraag	Uitkomst
1. Ik voel me gelukkig met mijn kind.	100% van de ouders geeft aan gelukkig te zijn met hun kind.
2. Mijn kind luistert naar mij.	Van de ondervraagden geeft 80% aan dat zij het gevoel hebben dat er naar hen wordt geluisterd. 20% vindt dat dit beter kan. Er mag in hun ogen meer geluisterd worden naar ouderlijke adviezen en eisen.
3. Door de verwachtingen die ik heb van mijn kind, kom ik te weinig aan andere dingen toe.	50% geeft aan minder aan andere zaken toe te komen door de verwachtingen die zij hebben van hun kind. De andere 50% voelt zich hierdoor minder belemmerd.
4. Ik heb vanwege mijn kind minder contact met vrienden dan vroeger.	90% van de ouders geeft aan minder contact te hebben met vrienden en kennissen in vergelijking met vroeger. Dit komt voornamelijk de aanwezigheid van kinderen. 10% ervaart dit niet. Zij zien hun vrienden nog steeds net zo vaak of meer.
5. Als mijn kind bij mij is voel ik me rustig.	70% geeft aan zich rustig te voelen als hun kind bij ze is. Bij 30% van de ondervraagden is dat anders. Zij voelen zich soms gespannen en hebben lichamelijke klachten, die lijken op stress, zoals hoofdpijn en pijn in de maagstreek.

6. Ik heb hoge verwachtingen van mijn kind.	30% geeft aan hoge verwachtingen van hun kind te hebben. Deze verwachting is vooral gericht op de schoolloopbaan. De overige 70% vindt dat hun verwachtingen niet 'hoog' genoemd kunnen worden.
7. Ik vind het belangrijk dat mijn kind het hoogst haalbare bereikt.	70% van de ouders vindt het belangrijk dat hun kind het hoogst haalbare bereikt. 30% voelt dit minder sterk.
8. Ik ben erg gericht op prestaties.	Van de ondervraagden geeft 70% aan erg gericht te zijn op prestaties. Daarbij gaat het vooral om schoolcijfers en studiehouding. De overige 30% geeft aan minder uit te gaan van schoolse prestaties.
9. Ik ben gelukkig als mijn kind gelukkig is.	100% van de ouders geeft aan gelukkig te zijn als hun zoon of dochter gelukkig is.

4.4: Begeleidingsgesprekken

Als een van de belangrijke interventies binnen de contextuele leerlingbegeleiding en daarmee ook voor dit onderzoek zijn er begeleidingsgesprekken met de betrokken leerlingen gevoerd. Deze zijn afgenomen volgens het vastgestelde protocol.

De negen leerlingen hebben allen drie gesprekken doorlopen. Bij geen van hen is een afsluitend gesprek gevoerd. Door de afronding en de totstandkoming van de definitieve versie van de digitale BVS is er geen mogelijkheid geweest om binnen de gestelde tijd van dit onderzoek een eindgesprek met de leerlingen te voeren. Als nameting is daarom alleen de laatste BVS afgenomen en zijn op basis van de resultaten uiteindelijk conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Na elk begeleidingsgesprek hebben de leerlingen een actiepoint voor zichzelf genoteerd.

Daar zou aan gewerkt worden in de daaropvolgende week/weken.

Hieronder zijn de belangrijkste uitkomsten en actiepunten per gesprek aangegeven.

1^e gesprek:

Tijdens het eerste gesprek met de leerlingen is alleen aandacht gegeven aan de drie slotvragen van de vragenlijst.

Opvallend hierbij was dat de leerlingen bij het eerste gesprek over het algemeen negatief zijn over hun leven in het verleden en allemaal erg positief zijn over hun leven in de toekomst.

Hun leven op dit moment wordt door ongeveer de helft van de leerlingen met een onvoldoende gewaardeerd.

Tijdens dit gesprek is met elke leerling besproken hoe zij dachten dat dit cijfer tot stand is gekomen. Dat gebeurde met vragen als: 'Waar dacht je aan toen je dit cijfer gaf' en 'Waarom geef je je leven op dit moment een vijf en bijvoorbeeld geen drie?'

Enkele actiepunten van de leerlingen na afloop van dit gesprek waren:

- Meer leuke dingen ondernemen met mijn moeder en mijn zusje
- Meer van mezelf laten zien en horen bij de muzieklessen op school
- Vaker beneden zijn als ik thuis ben
- Meer kletsen met mijn ouders na het avondeten.

2^e gesprek:

Bij het tweede gesprek is met de leerlingen een begin gemaakt met de bespreking van de verschillende belevingsgebieden.

Aan de hand van de uitkomsten op de dashbordmeters mochten de leerlingen zelf hun gebied om te bespreken bepalen. Op deze dashbordmeters is met de kleuren rood, geel en groen inzichtelijk gemaakt hoe de leerlingen het belevingsgebied hebben gewaardeerd. Zo is voor hen snel te zien waar ze ontevreden, twijfelend of tevreden over zijn.

Belangrijk was dat de meeste leerlingen (vijf) hun gewoonten als negatief waarderen en school als het meest positief zien. Door de antwoorden van de leerlingen in deze gesprekken te bespreken moeten de leerlingen zelf inzicht krijgen in de manier waarop ze hun tevredenheid kunnen vergroten.

Na afloop van deze gesprekken zijn ook weer actiepunten opgesteld door de leerlingen:

- Van twee dagen alle complimenten of positieve berichten naar mij toe opschrijven
- Schema maken voor op de koelkast met weekplanning schoolse en niet-schoolse activiteiten
- Hond uitlaten met stiefbroer en ruzies bespreekbaar maken

3^e gesprek:

Het laatste gesprek wat is gevoerd met de leerlingen was ter uitbreiding op het tweede gesprek. Hierin is verder doorgegaan op de uitkomsten bij de verschillende gebieden.

Bij aanvang van dit gesprek zijn de verschillende opgestelde actiepunten doorgelopen. Vijf van de negen leerlingen hadden het gevoel al echt aan hun actie gewerkt te hebben. Bij de overige vier leerlingen was dit nog niet gelukt. Redenen die zij daarvoor aandroegen waren dat er geen tijd was geweest of dat er nog geen moment samen met de betrokken personen was geweest.

Na afloop van dit derde begeleidingsgesprek zijn voor de laatste keer actiepunten opgesteld en er is een datum geprikt voor het opnieuw invullen van de BVS.

De onderstaande actiepunten werden onder andere opgesteld:

- Een fijn boek zoeken en even lezen voor het slapengaan
- Bonnetjes van boodschappen meenemen en afgeven bij mijn ouders
- Contact met drie klasgenoten verder uitbreiden in pauzes en samenwerkopdrachten.

Twee weken na dit laatste gesprek is de BVS als nameting afgenomen. Vervolgens is gekeken of de gesprekken zinvol zijn geweest en hebben bijgedragen aan het vergroten van de tevredenheid van de leerlingen door de uitkomsten van de BVS-lijsten naast elkaar te leggen.

Hoofdstuk 5: Conclusie

5.1: Conclusies uit het onderzoek

Het doel van dit praktijk- en ontwikkelonderzoek was om te bekijken of de contextuele leerlingbegeleiding en daarmee de BVS een bruikbaar meetinstrument is om leerlingen te kunnen begeleiden. Daarbij was het de bedoeling om de verwachtingen en wensen van de ouders op het gebied van de schoolse prestaties van hun zoon of dochter in kaart te brengen. Op het Mencia komt het geregeld voor dat ouders de lat voor hun kind erg hoog leggen, omdat zij bepaalde ideeën hebben over het te vervolgen schooltraject.

Bij de aanvang van dit onderzoek is er een centrale onderzoeksvraag opgesteld:

Kan de contextuele leerlingbegeleiding ervoor zorgen dat ouders, leerlingen en docenten met elkaar in gesprek kunnen gaan over de verwachtingen die er bestaan tussen ouders en hun kinderen op het gebied van schoolse prestaties?

Daarbij zijn een vijftal deelvragen opgesteld die het beantwoorden van de centrale vraag kunnen vergemakkelijken:

1. Wat is contextuele leerlingbegeleiding?
2. Welke verwachtingen hebben ouders ten opzichte van hun kinderen?
3. Hoe gaan de leerlingen om met de verwachtingen van hun ouders?
4. Hoe gaat het Mencia de Mendoza lyceum om met de kloof die er bestaat tussen de verwachtingen van ouders ten opzichte van hun kind?
5. Wat kan het Mencia de Mendoza lyceum doen om de kloof tussen de verwachtingen van ouders ten opzichte van hun

Op dit moment gebruikt het Mencia de Mendoza lyceum als meetinstrument voor het welbevinden van de leerlingen de SVL. Deze vragenlijst geeft inzicht in het welzijn van de leerling binnen de muren van de school. Naast dat deze lijst een onvoldoende zicht geeft op de totale leefcontext van de leerling, wordt er ook te weinig gedaan met de uitkomsten. Enkel de mentor bekijkt de resultaten en bij zeer opvallende uitkomsten wordt er in een mentorgesprek met de leerling op teruggekomen.

Ook de ouders van de leerlingen worden niet of te weinig betrokken bij de uitkomsten en indirect dus ook bij het welzijn van hun kind op school.

Doordat er op dit moment te weinig zicht is op de mate van tevredenheid van de leerling in zijn of haar leven en in de visie van de ouders op schoolse prestaties zien we vaak dat er bij het bepalen van de juiste schoolafdeling te hoog wordt ingezet door ouders. Zij voeren hun eigen wensen en ideeën door in deze besluitvorming.

Hierdoor is er regelmatig afstroom van leerling van vwo naar havo in klas 2 of klas 3.

De BVS kan ervoor zorgen dat de mate van tevredenheid van een leerling beter in beeld wordt gebracht. Daarmee heeft de mentor duidelijkere handvatten om met een leerling of een ouder in gesprek te gaan. Door daarnaast gebruik te maken van vragenlijsten voor ouders, waarin hun visie en aspiratie wordt gepeild, af te nemen is er een betere afstemming mogelijk. Ook kunnen de betrokken partijen effectiever met elkaar in gesprek om tot een weloverwogen keuze te komen voor het te vervolgen schooltraject.

De uitkomsten van de ingevulde BVS en OBVL-lijsten moeten vervolgens worden meegenomen in de advies- en oudergesprekken op school.

Als het Mencia op die manier de begeleiding van leerlingen en hun ouders gaat opzetten, zullen er in de toekomst meer weloverwogen keuzes voor het schooltraject worden gemaakt en net zo belangrijk: zullen de leerlingen met een groter en bewuster gevoel van tevredenheid hun schoolloopbaan voortzetten.

5.2: Discussie

Na het doen van dit praktijkonderzoek zijn er een aantal tekortkomingen aan te wijzen. Zo was ten tijde van dit onderzoek de digitale versie van de BVS nog niet up-to-date. Dit heeft erin geresulteerd dat pas vrij laat in het onderzoek de nameting kon worden uitgevoerd en de resultaten hiervan met de 0-meting konden worden vergeleken.

Ook zorgde dit ervoor dat er geen eindgesprek met de betrokken leerlingen heeft kunnen plaatsvinden. De effectmeting is dus enkel gebaseerd op de ingevulde BVS-lijsten, de begeleidingsgesprekken en de OBVL-lijsten voor ouders en leerlingen.

De factor 'tijd' heeft mij bij het schrijven van dit Meesterstuk in de laatste fase wat belemmerd, omdat ik afhankelijk ben geweest van het beschikbare materiaal van drs. Das.

Daarnaast is het grootste gedeelte van dit onderzoek onderdeel van de promotie van drs. Das. Slechts het gedeelte waarin onderzoek is gedaan naar de aspiraties en wensen van ouders en leerlingen is een persoonlijke bijdrage. Dat maakt het in mijn ogen een minder individueel onderzoek en meer onderdeel van een groter, nog lopend geheel.

Wel heb ik geprobeerd om te laten zien dat ik me bewust ben van mijn rol als mentor, adviseur en begeleider binnen de school en dat ik daarin, naast de uitkomsten van een meetinstrument als de BVS, graag nog meer informatie wil om zo een goed gesprek aan te kunnen gaan. Om die reden heb ik de bestaande OBVL-lijst aangevuld met vragen die voor mijn onderzoek van belang zijn en ik heb de lijst voor ouders omgezet naar een lijst voor leerlingen, om ook hun kijk op het verwachtingspatroon van ouders in kaart te kunnen brengen.

5.3: Aanbevelingen voor de school

Op basis van het gedane onderzoek is er een aantal aanbevelingen te doen voor de school:

- Tijdens de eerste studiedag van het nieuwe schooljaar wordt er een presentatie gegeven door drs. Das over de werking van de BVS en het belang van contextuele leerlingbegeleiding
- In november van het schooljaar 2013-2014 wordt de BVS voor het eerst afgenomen op het Mencia. Dat gebeurt in de klassen 1 en 2.
- Voor het aankomende schooljaar dient de SVL nog afgenomen te worden, omdat de BVS nog in ontwikkeling is.

- De betrokken mentoren dienen uitgebreid te worden bijgepraat en ingelicht over de manier van interpreteren van de SVL, zodat deze ook bruikbaar wordt in ouder- en leerlinggesprekken gedurende het schooljaar.
- Mentoren dienen een korte training gespreksvoering te volgen, zodat gewerkt kan worden met het protocol. Deze training wordt verzorgd door drs. Das of een persoon die deskundig is op het gebied van contextuele leerlingbegeleiding.
- Ouders moeten meer betrokken worden bij de uitkomsten van de vragenlijst en de begeleiding van hun zoon of dochter. Dat kan tijdens advies- en oudergesprekken.
- De verwachtingen van ouders ten opzichte van hun zoon of dochter moeten binnen de school meer in kaart worden gebracht. De mentor dient de aspiraties en wensen van ouders ten opzichte van hun kind aan het begin van een schooljaar in kaart te brengen via de aangepaste OBVL-lijst. Deze verwachtingen zijn enkel gericht op de schoolloopbaan van de jongere.
- Voor een soepele werkwijze met de BVS dient de mentor meer vrijheid te hebben in het gebruik van het gespreksprotocol behorende bij de contextuele leerlingbegeleiding en de BVS. Deze is nu te strak.

5.4: Internationaal aspect

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende internationale artikelen en theorieën om het geheel te ondersteunen. Deze zijn allen terug te vinden in Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing.

5.5: Inclusie

Door binnen dit onderzoek de context van de betrokken leerlingen te betrekken bij de taken van de mentor of docent wordt er inclusief onderwijs toegepast.

Daarnaast is binnen dit praktijkonderzoek ook een rol weggelegd voor de ouders van de betrokken leerlingen.

Zo kom je in de meest ideale situatie tot optimaal en passend onderwijs voor de jongeren.

6.1 Reflectie op mijn onderzoekservaring

Het uitvoeren van een praktijkgericht onderzoek was voor mij een leerzame en interessante ervaring. Vanuit mijn vooropleiding en vanuit het eerste leerjaar van deze opleiding heb ik geleerd om in het klein actieonderzoek te verrichten binnen de school waar je werkzaam bent. Vanaf dit jaar is die kennis vergoot, omdat een Meesterstuk schrijven veel meer omvat dan een klein actieonderzoek.

Al aan het einde van het schooljaar 2010-2011 heb ik me aangemeld bij de promotie van drs. Das. Samen met nog twee andere klasgenoten besloot ik om het avontuur aan te gaan en op deze manier ons Meesterstuk vorm te geven.

Bij aanvang van het huidige schooljaar zijn we gestart met een vijftal trainingen in de praktijk van drs. Das en in het Zeijengebouw van Fontys. Tijdens deze bijeenkomsten is aan ons het doel van contextuele leerlingbegeleiding verteld en we hebben kennism gemaakt met de BVS en de overige vragenlijsten.

Bovenal hebben we tijdens deze bijeenkomsten geoefend met het voeren van begeleidingsgesprekken volgens het protocol van de belevingsvragenlijst. Samen met dhr. Wagenaar heeft drs. Das ons tijdens dit proces beoordeeld, bijgestuurd en van een groot aantal bruikbare tips voorzien. Door in deze gesprekken steeds afwisselend in de rol van begeleider en leerling te staan, leer je het protocol op de juiste manier gebruiken.

Na het volgen van deze trainingen was ik klaar om aan de start te gaan met het praktische gedeelte van mijn onderzoek. Met de negen geselecteerde leerlingen heb ik voor het grootste deel het proces van contextuele leerlingbegeleiding doorlopen.

Dit proces van vragenlijsten afnemen en begeleidingsgesprekken voeren was een intensieve, maar leerzame periode. Doordat je vaak in gesprek moet met de leerling, vergt dat een hoop van je planningsvermogen. Dat betekende in veel gevallen dat er gesprekken moesten plaatsvinden in pauzes en tussenuren. Op die manier was het ook voor de deelnemende leerling niet te belastend en juist interessant.

Ook zijn de digitale versies van de gebruikte vragenlijsten nog in ontwikkeling. Daardoor stokte de voortgang van het onderzoek af en toe, met name in de eindfase.

Dit laatste heeft er ook in geresulteerd we een nameting bij de leerlingen niet compleet hebben kunnen doen, zoals deze vooraf was bedacht. De digitale versie van de verschillende toetsen was op het moment van uitvoeren nog onvoldoende en bevatte nog teveel fouten. Om deze reden heb ik in overleg met Frans Smulders en drs. Das ervoor gekozen om de nameting slechts schriftelijk af te nemen en hier uiteindelijk zelf conclusies en aanbevelingen uit te halen. Helaas heeft het eindgesprek niet kunnen plaatsvinden. Het proces is met de leerlingen nu schriftelijk afgesloten.

De factor 'tijd' mag ik de afgelopen als een belemmering zien. Ik heb steeds geprobeerd om mijn Meesterstuk bij te houden en elke fase strak en binnen mijn planning te doorlopen, maar doordat ik voor een onderzoeksonderwerp heb gekozen dat nog in ontwikkeling is, was dat soms moeilijk.

Het is jammer dat ik voor dit onderzoek niet het complete begeleidingstraject heb kunnen doorlopen, maar ik kan wel zeggen dat ik een duidelijk beeld heb gekregen van de visie van de ouders en de tevredenheid en kijk van de leerlingen op de verachtingen van hun ouders.

Ik ben blij dat ik in mijn onderzoek ook de ouders van mijn leerlingen heb betrokken. Als mentor, maar ook als toekomstig RT'er krijg je te maken met verwachtingen, eisen en aspiraties van ouders. Daar moet je een weg in vinden en het is de kunst om deze zo goed mogelijk af te laten stemmen op die van hun kinderen. Door vragenlijsten bij de ouders af te nemen heb ik deze verwachtingen in kaart kunnen brengen. Dit is iets wat ik in het vervolg bij de eerste ouderavond van het schooljaar wil gaan doen. Op die manier kan ik ook mijn begeleiding naar ouders en indirect ook naar hun kinderen hierop afstemmen.

6.2 Reflectie op mijn persoonlijke ontwikkeling

Door het houden van een praktijkonderzoek kan ik zeggen dat ik gegroeid ben in mijn persoonlijke ontwikkeling. Gedurende een jaar lang ben ik met een kleine groep leerlingen heel intensief bezig geweest. Ik heb ze vanaf het begin van hun middelbare schoolperiode in september tot aan halverwege april mogen begeleiden.

Ik heb gemerkt dat ik het erg leuk vind om met de praktische kant van mijn onderzoek bezig te zijn. Zo heb ik veel geleerd van de gesprekken die ik voerde met de leerling. Dit was niet altijd gemakkelijk, omdat ik me moest houden aan een vaststaand gespreksprotocol.

Daarnaast was het soms lastig om gesprekken met de leerlingen in te plannen in de volle schoolweek. Ik wilde namelijk dat het voor de leerlingen niet als belastend werd ervaren, maar als zinvol en interessant.

Daartegenover staat dat ik mezelf heb zien groeien in het voeren van begeleidingsgesprekken. Doordat alle gesprekken op band zijn opgenomen werd je als onderzoeker gedwongen nog eens kritisch naar jezelf te kijken. Hierdoor en door de feedback van drs. Das probeerde ik elk gesprek weer betere resultaten te boeken.

Dat lukte in veel gevallen, maar soms ook niet. Ik ben erachter dat ik in gesprekken met leerlingen een rustige houding aanneem en dat mijn band met de leerlingen goed en vertrouwelijk is. Een basis waar ik als docent en mentor blij mee ben.

Als toekomstig RT'er en tevens als mentor is het je taak om ook goed te kijken naar de leerling die voor je staat en daar je begeleiding op aan te passen. Ik moet zeggen dat ik dat gedurende het afgelopen jaar echt beter ben gaan inzien.

Voorheen had ik vaak voor mezelf al een complete oplossing klaar voor de leerling, zodat deze zich snel weer beter zou gaan voelen en beter zou gaan presteren. Tijdens het schrijven van dit Meesterstuk heb ik geleerd om mijn eigen ideeën en oplossingen aan de kant te zetten en meer oog te hebben voor wat de leerling vertelt en wil bereiken en veranderen. Door de leerling leider te laten zijn in zijn ontwikkeling, kom je tot oplossingen die gericht zijn op de leerling en passen bij hem of haar.

In de komende jaren hoop ik deze vaardigheden nog verder uit te breiden zowel in mijn rol als mentor als in die van RT'er.

6.3 Doelrealisatie

De twee doel van mijn onderzoek heb ik in paragraaf 1.3 beschreven. Zo wilde ik onderzoeken of de BVS een adequaat meetinstrument is voor een docent of mentor om leerling in hun context te kunnen begeleiden. Tevens was het mijn doel om het bekijken of de BVS ertoe zou kunnen bijdragen dat de verwachtingen van ouders ten opzichte van hun kinderen beter op elkaar zouden aansluiten.

Ik kan aan het einde van mijn onderzoek concluderen dat ik mijn doel voor een groot deel heb bereikt. Ik heb antwoord kunnen geven op de door mij opgestelde deelvragen. Hieruit heb ik in het voorgaande hoofdstuk conclusies geformuleerd.

Wel vind ik het jammer dat er geen complete nameting heeft kunnen plaatsvinden, om zo een nog steviger eindresultaat voor mijzelf en drs. Das neer te zetten.

Om inzichtelijk te maken waarover ik tijdens het proces van het schrijven en uitvoeren van dit Meesterstuk tevreden en minder tevreden was, heb ik onderstaande sterkte-/zwakteanalyse gemaakt. Deze punten zijn zowel gericht op mijn eigen functioneren als op de randvoorwaarden van mijn onderzoek.

Sterkte punten	Zwakke punten
Persoonlijke planning	Mogelijkheid tot uitvoeren van een complete nameting
Feedback toepassen	Meetinstrument is in ontwikkeling
Contact critical friends Marga Leenders en Xenia Verbeek	Plannen van groot aantal gesprekken met leerlingen tijdens een druk schooljaar
Contact begeleiders	
Nuttig voor mijn onderwijspraktijk	
Band met de betrokken leerlingen	

6.4 Opbrengst en hoe nu verder met de opbrengst

Voor mij staat vast dat ik ervoor wil pleiten om de BVS en de daarbij behorende contextuele leerlingbegeleiding in de onderbouw van het Mencia door te voeren. Dat geldt dan voor de klassen 1, 2 en 3. Ik heb gezien dat deze intensieve vorm van begeleiden vaak het gewenste resultaat bereikt en echt gericht is op de leerling zelf.

Graag zou ik zien dat drs. Das op een van de geplande studiedagen op het Mencia een presentatie komt geven omtrent deze begeleidingsmethode. Op die manier maakt zij hier hopelijk nog meer mensen enthousiast voor.

Literatuurlijst

Boeken:

Verhoeven N, (2007). *Wat is onderzoek?*

Beekman A. et al. (2012). *Tien keer beter 4*

Das T. en Wagenaar K., (2005). *In gesprek met Human Social Functioning*

Van Aken en Slot, (2004). *Psychologie van de adolescentie*

Das T, (2011), *Scholieren, balans in hun context*

Cauffman L, (2011). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*

De Boo G. en Wicherts J. (2008). *Copingstrategieën bij kinderen*

Artikelen:

Bobbe L. en Reimerink L., *Empowerment in de volkshuisvesting*

Damen H. (2011). *Praktikon BV Nijmegen*

Schreurs P., Willige G., Tellingen B., Bronschot J. (1993). *Utrechtse Copinglijst*

Harter S. *Relational Self-worth differences in perceived worth as a person across interpersonal contexts among adolescence.*

Vergeer F. (2001). *Autonomie en Welbevinden*

Tharinger en Finn (2008). *TA with children, a pilot study of treatment acceptability and outcome*

Schippers G. en De Jonge J., *Motiverende gespreksvoering bij jongeren*

Heireman M., *De contextuele benadering van Ivan Boszormenyi Nagy*

De Vries P., *Ieder kind heeft recht op een goede relatie tussen school en ouders*

Websites:

www.leerlingincontext.nl

www.mencia.mwp.nl

www.encyclo.nl

www.obsdevlindertuin.webnode.com

www.mens-en-samenleving.infonu.nl

Bijlagen

In deze bijlage is achtereenvolgens te vinden:

1. Een voorbeeld van de belevingsvragenlijst
2. Een voorbeeld van de uitkomsten van de belevingsvragenlijst
3. Een voorbeeld van het gebruikte protocol voor de begeleidingsgesprekken.
4. Een voorbeeld van de aangepaste OBVL-lijst voor ouders en leerlingen.

1.

2.

3.

4.